

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
В.С. Пономаренко
" " " 2023 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

зі спеціальності: 011 «Освітні, педагогічні науки»

(шифр та назва спеціальності)

третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
здобувач ступеня доктора філософії

Харків, 2023

Вступне випробування зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» є комплексним, спрямованим на виявлення компетентностей (табл. 1), якими володіє кандидат на вступ до аспірантури для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти для здобуття наукового ступеня доктора філософії за відповідної спеціальності.

Таблиця 1

Основні компетентності вступників в аспірантуру

Компетентності	
Загальні	<ul style="list-style-type: none"> • Здатність до науково-дослідницької діяльності, прийняття обґрунтованих рішень стосовно розв'язання наукових проблем та вирішення науково-прикладних завдань. • Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, філософського тлумачення та розуміння сутності досліджуваних соціально-педагогічних явищ, обґрунтування, постановки та моделювання завдань. • Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних наукових джерел, а також використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютерних засобів та програм. • Здатність генерувати нові науково-теоретичні, методичні та практико орієнтовані ідеї, знаходити власні шляхи вирішення наукових проблеми. • Здатність до вилучення інформації з іншомовних текстів професійного спрямування, комунікації іноземними мовами в усній та письмовій формі в міжнародному академічному, науковому і професійному середовищі. • Здатність працювати у науковій та професійній «команді» з дотриманням етичних норм і зобов'язань. • Здатність до самостійної науково-дослідницької роботи на основі критичного мислення. • Здатність до педагогічної діяльності, організації і здійснення освітнього процесу, навчання, виховання, розвитку і професійної підготовки студентів.

	<ul style="list-style-type: none"> • Здатність до самоаналізу та коригування власної науково-дослідницької діяльності, самоменеджменту, саморозвитку.
Спеціальні (професійні, фахові):	<ul style="list-style-type: none"> • Здатність до науково-дослідницької діяльності у сфері освіти на основі аналізу сучасного стану, тенденцій розвитку, проблем та наукових здобутків. • Компетентність у виявленні, постановці та вирішенні актуальних наукових проблем у сфері освіти. • Здатність до проведення педагогічних досліджень, якість яких відповідає національному та світовому рівням. • Здатність планувати виконання дисертаційного дослідження і забезпечувати визначені результати. • Здатність до використання сучасних наукових методів у дисертаційному дослідженні, моделювання педагогічного процесу, діагностування наукових та практичних результатів в освітній сфері. • Здатність до впровадження отриманих наукових результатів у педагогічну практику, застосування інноваційних технологій і методів навчання в освітньому процесі.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Завдання охоплюють питання, які перевіряють знання нормативних документів у сфері освіти, поінформованість вступників в аспірантуру за такими блоками тем: «Загальні основи педагогіки», «Професійна педагогіка», «Дидактика», «Освітній менеджмент», а також завдання, які демонструють їхню спроможність застосовувати теоретичні знання до конкретного педагогічного дослідження.

Рекомендований розподіл балів відповідно до рівня складності завдань у білеті з вступного випробування наведено у табл. 2

Таблиця 2

Рекомендований розподіл балів відповідно до рівня складності завдань
в екзаменаційному білеті

Рівень складності	Кількість контрольних завдань	Кількість балів за	Розподіл балів в	Різновид завдань
-------------------	-------------------------------	--------------------	------------------	------------------

			одне завдання	білеті	
	Теоретичні завдання	Практичні завдання			
I. Рівень складності	20		2	40	20 тестів по 4 бали – з вибором однієї правильної відповіді
II. Рівень складності	21-23		5	15	3 тести по 5 балів – на встановлення відповідності
III. Рівень складності		1		45	Творче завдання

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Практичні завдання містять завдання різного рівня складності, а саме: два завдання на конструктивному рівні та одне творче завдання, загальна оцінка за виконання яких складає 100 балів.

Завдання 1 – 20 мають на меті вибір однієї правильної відповіді. Схема нарахування балів: 2 бали, якщо вказано правильну відповідь; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді на завдання не надано.

Завдання 21 – 23 на встановлення відповідності. Схема нарахування балів: 5 балів – за кожну правильно встановлену відповідність («логічну пару»); 0 балів за будь-яку «логічну пару», якщо зроблено більше однієї позначки в рядку; 0 балів за завдання, якщо не вказано жодної правильної відповідності («логічної пари»), або відповіді на завдання не надано.

За третє завдання творчого рівня нараховується 45 балів.

Схема нарахування балів за завдання творчого рівня: 0 – 5 балів за відсутність знань за сформульованим питанням чи відповідь із суттєвими помилками; 5 – 10 балів за відповідь по суті питання із суттєвими неточностями, за відсутність знань термінологічного апарату; 10 – 15 балів за малообґрунтовану, невичерпну відповідь, за поверхневий рівень розуміння матеріалу; 15 – 20 балів за теоретично правильні відповіді на питання, за

незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, ознак; 20 – 25 балів за достатній рівень розуміння матеріалу, здатність здійснювати аналіз і робити висновки; 25 – 30 балів за теоретично правильні, за наявність пояснень до практичного застосування теоретичного знання; 30 – 35 балів за теоретично правильні, обґрунтовані відповіді, за наявність пояснень до практичного застосування теоретичного знання; 35 – 45 балів за високий рівень засвоєння-відтворення-застосування теоретичного матеріалу, за виявлення творчих здібностей в розумінні і викладенні матеріалу.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Основне законодавче поле освітянської галузі.
2. Закон України «Про освіту».
3. Закон України «Про вищу освіту»
4. Національна доктрина розвитку освіти.
5. Нормативно правові документи, що регулюють діяльність системи освіти, визначають основні напрями її реформування.
6. Система освіти України.
7. Вища освіта як складова системи освіти України.
8. Освітній процес у закладах вищої освіти у руслі Болонського процесу
9. Національна освіта як соціокультурне явище. Філософія освіти: поняття і предметне поле.
10. Освіта в контексті глобалізації.
11. Педагогіка як наука.
12. Проблема якості освіти.
13. Історія розвитку педагогіки як науки.
14. Гуманізація професійної освіти.
15. Інновації у системі вищої освіти.
16. Неперервна освіта як філософська і педагогічна категорія.
17. Неперервна освіта: сутність та тенденції розвитку.
18. Основні протиріччя розвитку сучасної освіти.
19. Самоосвіта як компонент неперервної освіти.

20. Організація самостійної роботи студентів.
21. Дистанційне навчання.
22. Позааудиторна робота у ЗВО.
23. Основні парадигми сучасної педагогіки.
24. Основні категорії професійної педагогіки, їх характеристика.
25. Методологічні підходи до об'єкта педагогічного дослідження.
26. Сутність компетентнісного підходу в освіті.
27. Формування особистості майбутнього фахівця у закладах вищої освіти.
28. Створення освітнього середовища у ЗВО.
29. Організація освітнього процесу у ЗВО. Педагогічна система та її компоненти.
30. Форми організації навчання, їх характеристика.
31. Процес навчання та його складники.
32. Сутність освітнього процесу у ЗВО.
33. Реалізація цілісного педагогічного процесу у ЗВО.
34. Основні принципи педагогічної діяльності, їх класифікація та характеристика. Закономірності навчання.
35. Проблеми змісту та стандартів освіти.
36. Теорії щодо формування змісту освіти.
37. Особливості формування змісту освіти в умовах кредитно-трансферної системи.
38. Інваріантна та варіативна складові навчального плану.
39. Концептуальні підходи до визначення змісту професійної підготовки.
40. Загальні методи навчання. Класифікація методів навчання. Критерії вибору методів навчання студентів.
41. Підходи до класифікації методів і засобів навчання. Критерії вибору методів навчання студентів.
42. Методи контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів. Суть і основні форми контролю у закладах вищої освіти.
43. Дидактика як теорія освіти і навчання.
44. Діяльність визначних дидактів, їх основні творчі надбання.
45. Дидактичні засоби навчально-пізнавальної діяльності.

46. Виховний процес у закладах вищої освіти, його специфіка, компоненти та рушійні сили.
47. Зміст і форми виховної роботи у закладах вищої освіти. Методи виховання.
48. Вчення про особистість. Психолого-педагогічна характеристика етапів розвитку особистості.
49. Студент як об'єкт та суб'єкт педагогічної діяльності. Фактори формування особистості студента.
50. Основні форми організації та види навчальної діяльності у закладах вищої освіти.
51. Засоби і види управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів.
52. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів: напрями, засоби та проблеми.
53. Педагогічні технології: сутність та характеристика.
54. Характеристика відомих освітніх технологій активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.
55. Педагогічна технологія і майстерність викладача.
56. Організація навчальної діяльності студентів з використанням методів проблемного навчання.
57. Використання методів симуляції (ігрових прийомів) під час вивчення навчальних дисциплін у закладах вищої освіти.
58. Особливості використання інтерактивних форм і методів навчання та їх різновиди.
59. Професіоналізм педагога, його складники.
60. Види та цілі спілкування педагога зі студентами. Роль комунікативної взаємодії між викладачем і студентами в освітньому процесі.
61. Педагогічне спілкування як взаємодія.
62. Професіограма педагога.
63. Підвищення методологічної культури викладача та її вплив на рівень освітньої діяльності студентів.
64. Характеристика концепції особистісно-орієнтованого навчання.
65. Теорія поетапного засвоєння знань, формування понять і розумових дій П. Я. Гальперіна.

66. Загальні тенденції реформування сучасних систем професійної освіти.
67. Порівняльна характеристика стану вищої освіти в розвинених країнах світу (на прикладі трьох країн на вибір).
68. Досвід зарубіжних країн щодо оцінювання знань студентів.
69. Пошуки ефективних форм навчання в зарубіжній вищій освіті.
70. Основні вимоги до дисертаційного дослідження.
71. Композиція дисертаційної роботи.
72. Об'єкт і предмет, мета та завдання дослідження. Теоретична та методологічна основи наукової роботи.
73. Визначення новизни наукового дослідження, рівні новизни.
74. Методи педагогічних досліджень.
75. Теоретичний аналіз і синтез як методи педагогічних досліджень.
76. Моделювання як теоретичний метод педагогічного дослідження.
77. Педагогічний експеримент: сутність та основні етапи.
78. Експертні методи педагогічних досліджень.
79. Методи тестування в педагогічних дослідженнях.
80. Шляхи впровадження наукових результатів у практичну діяльність навчальних закладів.
81. Цілі педагогічного процесу, їх структура і функції.
82. Формування мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.
83. Реалізація принципу наочності у викладанні навчальних дисциплін.
84. Організація цілісного педагогічного процесу у ЗВО.
85. Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні.
86. Формування системи професійних умінь та професійно значущих якостей майбутнього фахівця під час навчання у ЗВО.
87. Освітній процес – як об'єкт управління.
88. Особливості управління ЗВО на різних рівнях.
89. Комунікація в освітній діяльності.
90. Система підготовки фахівців в інших країнах (на вибір).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект: колективна монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, З. В. Рябова та ін. [За заг. та наук. редакцією д-ра пед. наук, професора Г. В. Єльнікової]. – Харків: Мачулін, 2017. – С.312с.
2. Борова, Т. А. Педагогічний консалтинг: навч.посіб. / Т.А.Борова, З.В.Рябова, Г.Ю.Кравченко, О.О.Почуєва. – Луцьк: Терен, 2019. – 324 с.
3. Бугров В. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні : монографія / В. Бугров, А. Гожик , К. Жданова, І. Зарубінська та ін. – Київ : Вид. Пріоритети, 2014. – 155 с.
4. Викладання в університеті на засадах лідерства: навчальний посібник / О. Паламарчук. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с.–Режим доступу:<http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>
5. Закон України Про вищу освіту - [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://zakon.help/law/1556-VII/edition01.01.2019/>
6. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України. - Київ: НТУУ «КПІ», 2006. - 544с
7. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н.Д. Никандров. - М.:Педагогика, 1990. - 144 с Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні - інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. - К.: Грамота, 2005. - 448с
8. Лернер И. Я. Процесс обучения и его закономерности / И. Я. Лернер. - М. : Знание, 1980. - 96 с. (Новое в жизни, науке, технике. - Серия «Педагогика и психология»),
9. Луговий В.І. Національна рамка кваліфікацій як інструмент інтеграції до Європейського простору вищої освіти / В.І.Луговий, О.М.Слюсаренко, Ж.В.Таланова [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>
10. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі:навчальний посібник / В. М.Нагаєв. – Київ: ЧП, 2007. – 211 с.
11. Напрями модернізації соціально-педагогічної системи підготовки фахівців в університеті: монографія./ Т.Ю.Андріяко, Т.А.Борова,Т.О.Дмитренко та ін.– Херсон: вид. «ПП Вишемирський В.С.», 2017. –496 с.

12. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : Педагогічна думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>
13. Основи сучасної педагогіки: моногр. / Т.О. Дмитренко, К.В. Яресько, Т.В. Лаврик, В.М. Нагаєв, Н.Н. Шоев, .В. Колбіна, С.В. Копилова, Н.Д. Кабусь, О.В. Купенко. - Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. - 462 с.
14. Полякова Г. А. Педагогіка: навч. посіб./ Г.А.Полякова, Т.А.Борова. - Х. : ІНЖЕК, 2011.-372 с
15. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології: Навч. посіб. / Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. - Харків: Колегіум, 2005. - 224 с.
16. Пономаренко В. С. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців / В. С. Пономаренко, М. В. Афанасьєв – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 242 с.
17. Прокопенко І. Ф. Сучасні педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. – Харків : Колегіум, 2008. – 344 с.
18. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія / О.М. Слюсаренко. – К.: Пріоритети, 2015. – 384 с. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>
19. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Г. К. Селевко. – Москва : Народное образование, 1998. – 256 с.
20. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії і практики: монографія / Л.С. Горбунова. – Суми: Університетська книга, 2015. – 709 с. – [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>

Інтернет ресурси

21. Додаткові ресурси Erasmus+ <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka3-pidtrymka-reform/natsionalna-komanda-ekspertiv-here/materiali-here.html>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
_____ В. С. Пономаренко
"_____" _____ 2023 р.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____
фахове вступне випробування
Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
здобувач ступеня доктора філософії
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки»

Завдання I. Оберіть правильну відповідь.

1. Основними методами науково-педагогічних досліджень є

- А бесіди, лабораторні роботи, вправи, досліди
- Б семінари, вивчення педагогічної документації, експеримент
- В спостереження, анкетування, бесіда, експеримент
- Г аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, симпозиуми

2. Основними принципами з перевірки й оцінки знань є

- А конфіденційність, систематичність, емоційність, валідність
- Б об'єктивність, валідність, диференційованість, систематичність
- В систематичність, диференційованість, модульність, принциповість
- Г колегіальність, абстрактність, надійність, систематичність

3. Освіта протягом життя - це

- А сукупність нових додаткових курсів
- Б розвиток знань, умінь і компетенцій людей протягом їхнього життя
- В удосконалена модель безперервної освіти або освіти дорослих
- Г навчання на основі інформаційних технологій

4. Процес отримання кредитів, присвоєних в одному формальному контексті і визнаних в іншому формальному контексті з метою отримання кваліфікації

- А трансфер кредитів
- Б накопичення кредитів
- В присвоєння кредитів
- Г розподіл кредитів

5. Система перевірки результатів навчання студентів належить до

- А технології навчання
- Б форм навчання
- В змісту навчання
- Г педагогічного контролю

6. Сукупність систематизованих знань, умінь, практичних навичок, отриманих компетенцій у відповідній галузі знання, - це

- А освіченість
- Б професіоналізм
- В освіта
- Г вища освіта

7. Структура вищої освіти в європейських країнах поділяється на

- А унітарну
Б змішану
В унітарну - бінарну - змішану
Г унітарну - бінарну

8. Педагогіка вищої освіти - це

- А частина філософії
Б синтез знань про природу
В комплекс теоретичних і прикладних наук про процеси виховання, навчання
Г наука про закономірності навчання і виховання, соціалізації й творчого саморозвитку людини

9. Науковий ступінь «доктор філософії» було введено в

- А Сорбонні (Сорбоннська декларація 1998 р.)
Б Болоньї (Болонська конвенція 1999 р.)
В Празі (комюніке зустрічі європейських міністрів 2001р.)
Г Берліні (комюніке конференції міністрів 2003 р.)

10. Викладання і навчання - це

- А категорії навчання
Б методи навчання
В форми навчання
Г засіб навчання

11. Шлях досягнення мети і завдань навчання

- А форма
Б метод
В організація
Г засіб

12. Відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів з метою цілісного, системного й різнобічного вивчення важливих тем

- А інтеграція навчання
Б міжпредметні зв'язки
В педагогічні інновації
Г цілісність навчання

13. Вид занять з окремими студентами з метою підвищити рівень їх підготовки й розкрити потенційні творчі здібності

- А практичне
Б семінарське
В лабораторне
Г індивідуальне

14. Можливість учасників освітнього процесу вчитися, викладати, стажуватися, проводити наукову діяльність в іншій науковій установі на території своєї країни або за кордоном

- А автономія установи вищої освіти
Б академічна свобода
В освітня діяльність
Г академічна мобільність

15. Науково виконане дослідження перетворення педагогічного процесу в точно розрахованих умовах - це

- А експеримент
Б анкетування
В спостереження
Г тестування

16. Категорія, яка є ключовою для педагогіки, - це

- А самоосвіта
Б контроль
В управління
Г навчання

17. Здатність людини свідомо виконувати певні дії на основі знань, використовувати набуті навички в нових, нестандартних ситуаціях

- А вміння
Б знання
В навички
Г вчення

18. Система наукових знань, практичних навичок і умінь, способів діяльності і мислення, якими студенти повинні оволодіти в процесі навчання

- А освіта
Б навчання
В зміст освіти
Г мета навчання

19. Упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності викладача і студентів, спрямовані на вирішення освітніх завдань, - це

- А методи навчання
Б принципи навчання
В форми навчання
Г правила навчання

20. Дидактика - це

- А мистецтво виховання
Б упорядкована діяльність педагога з реалізації мети навчання
В наука про навчання й освіту, їхні цілі, зміст, методи, засоби, організація та результати, які досягаються
Г система придбаних в процесі навчання знань і способів мислення

Задание II. Виконайте завдання на відповідність.

21

1. методика   А систематична діяльність викладачів щодо підвищення своєї науково-теоретичної та методичної підготовки
2. методологія   Б вчення про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності
3. педагогічний процес   В опис конкретних прийомів, способів, технік педагогічної діяльності в окремих освітніх процесах
4. моніторинг   Г форма організації збору, зберігання, обробки й поширення інформації про діяльність педагогічної системи
- Д сукупність закономірних і послідовних взаємодій педагога та учнів

1	2	3	4

1. освіта

22

- А система придбаних в процесі навчання знань, умінь, навичок
2. андрагогіка   Б система формалізованих завдань для виявлення рівня підготовленості студентів
3. кредит   В галузь педагогіки, що займається проблемами освіти, навчання і виховання

4. рейтинг

дорослих

Г індивідуальний числовий показник в системі освіти, оцінка успіхів, досягнень, знань

Д кількість годин, відведених на навчальну дисципліну

1	2	3	4

23

1. навчання

А форма підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів

2. дисертація

Б діяльність, спрямована на засвоєння певних знань

3. аспірантура

В сукупність наукових відомостей в якій-небудь області

4. магістр

Г наукова робота, виконана з метою її публічного захисту для отримання ступеня

Д академічний ступінь, що присуджується в закладах вищої освіти

1	2	3	4

Завдання III. Дайте відповідь на питання.

У чому сутність компетентнісного підходу в освіті?

Голова предметної комісії

підписано КЕПом

/підпис/

Борова Т.А.